

ABP: uw pensioen en mijn pensioen

Als uw vertegenwoordiger in de Deelnemersraad van het ABP houd ik mij bezig met ons pensioen. Eind januari werd duidelijk dat de maatregelen die getroffen waren om het pensioenfonds weer financieel op orde te krijgen effect hebben gehad. Het ABP-bestuur heeft dan ook, met een positief advies van de Deelnemersraad, besloten om de vorig jaar ingevoerde korting van 0,5 % per 1 april 2014 ongedaan te maken.

Nog geen indexatie

“Waarom wordt er dan niet geïndexeerd¹?” hoor ik u denken. Helaas is dat met het huidige herstel nog niet mogelijk, maar natuurlijk is dat wel besproken. Alle deelnemers, zowel zij die nog werken (de actieven) als zij die gepensioneerd zijn, als ook bijvoorbeeld de weduwen, weduwnaars en wezen die afgeleide pensioenuitkeringen ontvangen, werden vorig jaar geconfronteerd met een verlaging van het opgebouwde pensioen van 0,5 %. Een dergelijke maatregel wordt gezien als een uiterst middel waar je pas toe overgaat als alle andere toegepaste middelen, zoals het invoeren van een herstell premie en het niet indexeren, onvoldoende soelaas bieden. Het ligt dan ook voor de hand dat, bij een voldoende financieel herstel, die verlaging als eerste weer gerepareerd wordt. Is er dan nog financiële ruimte, dan zal eerst de herstell premie ongedaan worden gemaakt en vervolgens kan (eventueel gedeeltelijke) indexering volgen.

Historische achtergrond: de AOW

Om een beter inzicht te krijgen, neem ik u mee terug in de tijd. Het ging ons na de wederopbouw voor de wind in de jaren '60 van de vorige eeuw en de ene loongolf volgde op de andere. Economische voorspoed en een sterk collectief bewustzijn maakte het mogelijk om in 1947 een Noodwet Ouderdomsvoorziening aan te nemen, die voorzag in het geven van een uitkering aan mannen en alleenstaande vrouwen van 65 jaar en ouder, die niet over voldoende bestaansmiddelen konden beschikken. Deze wet kent u waarschijnlijk wel onder de naam noodwet-Drees. De tijdelijke regeling werd in 1957 omgezet in een definitieve regeling: de Algemene Ouderdomswet (AOW). De AOW regelt een verplichte, collectieve ouderdomsvoorziening en vormt de algemene basis voor de Nederlandse ouderdomsvoorziening.

De AOW is een omslagstelsel, waarin de huidige actieven zorgdragen voor de uitkeringen van de gepensioneerden. Wanneer er meer gepensioneerden komen die langer leven, zal de generatie werkenden een groter deel van de inkomsten moeten afdragen aan het collectief. Al bij de memorie van toelichting bij de invoering van de wet voorzag men mogelijke problemen bij een voortgaande vergrijzing: *"Zou de last te zwaar worden in de toekomst, dan is verlichting mogelijk door de pensioengerechtigde leeftijd te verhogen, een mogelijkheid, welke goed aansluit aan een toeneming van de gemiddelde leeftijd en een verbeterende lichamelijke conditie der bejaarden."*¹ Het bewustzijn hiervan, maar ook de enorme impact die een discussie over dit onderwerp heeft, zorgde ervoor dat er al jaren gesproken werd en wordt, maar aanpassingen steeds weer uitgesteld werden. Verschillende aanpassingen waaronder fiscaliseren van de AOW, verhoging van de AOW-leeftijd, wijzigingen in de AOW-partnertoeslag zijn inmiddels al wel ingevoerd.

¹ Indexeren is het verhogen van de pensioenaanspraak met de gerealiseerde loonontwikkeling

Oudedagsvoorziening: drie pijlers

Onze oudedagsvoorziening bestaat eigenlijk uit drie pijlers.

- 1) De eerste, onze collectieve AOW-voorziening, heb ik al besproken.
- 2) De tweede pijler wordt gevormd door het pensioen, dat voor u en mij door de sociale partners als arbeidsvoorwaarde geregeld wordt en bij het ABP wordt opgebouwd vanuit loon als werknemer, al of niet samen met een werkgeverspremie.
- 3) De derde pijler ten slotte is het (vrijwillige) individuele deel wat vaak bij verzekeringsmaatschappijen en banken belegd wordt, zoals lijfrentepolissen en levensverzekeringen. Dat individuele deel laat ik verder even buiten beschouwing.

Het ABP draagt sinds 1922 zorg voor een inkomen bij pensionering, arbeidsongeschiktheid en bij overlijden. Hiervoor hebben werkgevers en werknemers in de Pensioenkamer² samen de ABP-pensioenregeling opgesteld, gebaseerd op collectiviteit en solidariteit. Dat betekent dat alle risico's gedeeld worden door alle deelnemers, ongeacht leeftijd, geslacht of gezondheid. Het ABP-pensioen is hiermee een collectieve regeling. Dit in tegenstelling tot pensioensystemen die een individuele regeling kennen.

Pensioensystemen

Defined benefit of *defined contribution* zijn mooie termen die de pensioendeskundigen gebruiken voor verschillende pensioensystemen die beide voor- en nadelen kennen. Een pensioensysteem waarbij men uitgaat van het bedrag dat ingelegd wordt, noemt men een *defined contribution* ofwel *beschikbare premieregeling* of *premieovereenkomst*. De uiteindelijke hoogte van het pensioen is dus onbekend en dat kan tot onverwachte vervelende verrassingen voor de pensioengerechtigden leiden.

De pensioenregeling van het ABP is gebaseerd op *defined benefit*, ofwel een *uitkeringsovereenkomst*. Vooraf wordt bepaald hoe hoog het te bereiken eindbedrag moet worden. Met behulp van bijvoorbeeld aanpassingen van de premie kan bijgestuurd worden als de toegezegde pensioenuitkeringen collectief in gevaar dreigen te komen. In dit systeem is de solidariteit groot. Kosten worden gedeeld, maar ook opbrengsten, zelfs intergenerationeel over en tussen de generaties.

Toenemende levensverwachting

Op het moment dat men de AOW introduceerde was de levensverwachting een stuk lager dan dat hij nu is. Om een idee te geven: een 65-jarige had in 1956 een resterende levensverwachting van respectievelijk 14 jaar (man) en 15 jaar (vrouw). Cijfers uit 2011 stellen dit bij naar een resterende levensverwachting op 65-jarige leeftijd van 18,3 jaar voor mannen en 21,3 voor vrouwen². Allerlei maatschappelijke ontwikkelingen maken dat een verwachte levensverwachting, steeds weer omhoog bijgesteld moet worden. Denk hierbij aan verbeterde hygiëne (riolering en schoon drinkwater), de beschikbaarheid van goed voedsel, de levensomstandigheden (verwarming), tijden van vrede en natuurlijk de geneeskunde (uitvinding antibiotica). Waar het ABP dus steeds weer rekening mee moet houden is de

² De pensioenregeling is de uitkomst van het arbeidsvoorwaardelijke overleg tussen vakbonden en de overheidswerkgevers. Bij de privatisering van het ABP is wettelijk bepaald dat dit overleg voor alle overheidssectoren plaatsvindt in de Pensioenkamer. Het ABP is daarbij aangewezen om de overeengekomen pensioenregeling uit te voeren.

stijgende levensverwachting. Het ABP probeert immers een eindbedrag te realiseren en dat bedrag mag niet lager worden omdat de deelnemer langer blijft leven!

Pensioenpremies

De berekende pensioenpremies moeten altijd kostendekkend zijn, ofwel het premiebedrag wordt vastgesteld op het benodigde bedrag om aan de uitkeringsverplichtingen te kunnen voldoen. Daarom wordt de premie ook elk jaar vastgesteld. Er wordt dan uitgerekend hoeveel er benodigd is en hoe hoog de premie moet worden om dat bedrag te kunnen realiseren. Een interessant weetje is ook dat als je alle ingelegde premies van een deelnemer bij elkaar optelt, je tot ongeveer 20% komt van het totale benodigde bedrag voor zijn totale pensioenuitkering. Door rendementen die door het pensioenfonds behaald worden uit beleggingen tijdens de opbouwfase, tijdens de actieve periode dus, wordt 37% gerealiseerd. Ten slotte wordt er gedurende de tijd als gepensioneerde ook nog een rendement behaald van 43%. Hetgeen logisch is, omdat dan ook alle premies ingelegd zijn die kunnen renderen. Door de grootte van het fonds kan er collectief belegd worden en wordt van het totale bedrag een spreiding gemaakt in hogere en lagere risico's. Het gemiddelde beleggingsrendement dat op die wijze over de afgelopen 20,5 jaar behaald is, bedraagt 7,1%.³

Crisismaatregelen

Toen de financiële markten als gevolg van de beurscrisis in elkaar klapten, daalden ook de vermogens van de pensioenfonds. De Nederlandse Bank, de toezichthouder op pensioenfonds, heeft bepaald dat een pensioenfonds, om nu en in de toekomst aan de verplichtingen te kunnen voldoen, een dekkingsgraad³ van ten minste 104,2% moet hebben. Hiermee is dan een buffer opgebouwd om eventuele tegenvallers bij de beleggingen op te kunnen vangen. Medio 2007 was de dekkingsgraad bij het ABP 140%, maar op 1 november 2008 was deze door beurscrisis en de lage marktrente gedaald tot 89,6%. Voor 1 april 2009 moest het ABP daarom een herstelplan indienen.

Het herstelplan behelsde drie onderdelen:

- a) niet indexeren van de (opgebouwde) pensioenen;
- b) het tijdelijk verhogen van de premies;
- c) het aanpassen van de risicoprofielen van het belegde vermogen.

Het gevolgde beleid had resultaat en begin 2010 liet het ABP weer een dekkingsgraad van 105% zien. De verhoging van de pensioenpremies werd ongedaan gemaakt en er werd weer geïndexeerd. Hier bovenop kregen de pensioengerechtigden eenmalig 0,17%.

De rente daalde echter opnieuw, mede door nieuwe boekhoudregels en het rentebeleid van de Europese Centrale Bank (ECB). Op 1 augustus 2010 besloot het ABP de pensioenpremies daarom te verhogen met 1%-punt. Dit gebeurde dus om de pensioenambities waar te kunnen maken. In 2012 sloeg de crisis weer toe en de dekkingsgraad zakte tot 96,2% en wederom waren maatregelen nodig. De premies waren al een keer verhoogd, maar een extra verhoging was noodzakelijk. De tijdelijke extra opslag van de premies steeg per 1 januari 2012 naar 3%-punt. Daarnaast een permanente stijging van de premies om de langer-leven-risico's op te

³ De dekkingsgraad geeft de vermogenspositie van een pensioenfonds aan. De actuele waarde van het vermogen wordt gedeeld door de contante waarde van de verplichtingen. Bij een dekkingsgraad van 100% is het vermogen gelijk aan alle toekomstige (pensioen)verplichtingen.

kunnen vangen van 1,3%-punt. Indexatie kon niet plaats vinden, maar dit alles was niet genoeg om financieel op orde te komen en aan het herstelplan te kunnen voldoen. De toezichthouder eiste dat uiterlijk per ultimo 2013 de verplichte 104,2% van het herstelplan gerealiseerd diende te worden. Men besloot daarom tot het ultieme middel: verlaging van de pensioenuitkeringen met 0,5% per 1 april 2013.

Voor de Nederlandse bank is de datum van 31 december erg belangrijk. De dekking op die datum is bepalend en deze wordt dus niet gemiddeld over bijvoorbeeld een jaar. De rekenrente heeft als basis de EURIBOR die door de ECB kunstmatig laag wordt gehouden om geld goedkoop te houden om zo de Europese economie weer aan te zwengelen. De rekenrente wordt dus ook door andere mechanismen beïnvloed, die er baat bij hebben de rente zo laag mogelijk te houden.

We hielden allemaal de dekkingsgraad angstvallig in het oog, maar gelukkig bleek de dekkingsgraad op 31 december 2013 toereikend te zijn (105,9%) waardoor nieuwe kortingen vermeden konden worden. Het herstel is echter nog pril. Toch is ervoor gekozen om nu eerst de korting weer ongedaan te maken waar zowel gepensioneerden als actieven van profiteren. Dit ultieme middel moest in de ogen van de CMHF-fractie in de Deelnemersraad als eerste ongedaan gemaakt worden en wij konden ons dan ook vinden in het voorstel van het bestuur van het ABP. De huidige Deelnemersraad (straks het nieuwe Verantwoordingsorgaan) zal de ontwikkelingen nauwlettend blijven volgen om te zien of de herstelopslag op de premie er misschien ook afgehaald kan worden. Daarna wordt ook al dan niet gedeeltelijke indexatie misschien weer mogelijk. Voor volledige indexatie zal de dekkingsgraad echter hoger moeten worden dan 135%!

Niet indexeren treft iedereen

Een misverstand onder velen is dat het niet indexeren vooral de gepensioneerden treft. Dit is niet het geval. Een indexatie wordt uitgevoerd over alle pensioenaanspraken van diegenen die nog aan het opbouwen zijn, als ook de pensioenrechten van de gepensioneerden. Premieverhoging treft vooral de actieven en een algehele verlaging treft weer actieven en postactieven.

De in oktober 2013 aangekondigde en onlangs ingevoerde premieverlaging staat los van dit verhaal. Die houdt namelijk verband met de per 1 januari 2014 verlaagde fiscale inkomensvrijstelling voor de pensioenpremie. Hier staat tegenover dat er ook minder pensioen wordt opgebouwd en dat er voor een gelijk pensioen langer doorgewerkt zal moeten worden. De wetgever heeft dat gerealiseerd door de verhoging van de pensioenrekenleeftijd van 65 naar 67 jaar.

Medezeggenschap bij het ABP: verkiezingen Verantwoordingsorgaan in maart a.s.

De Deelnemersraad en de Werkgeversraad zijn thans nog de medezeggenschapsorganen bij het ABP. Als Deelnemersraad behartig je de belangen van iedereen naar beste vermogen. Een goed pensioenstelsel vereist oog en aandacht voor de verschillende groepen belanghebbenden. De huidige Deelnemersraad ABP wordt door nieuwe wetgeving per 1 juli 2014 vervangen door een nieuw te kiezen Verantwoordingsorgaan waarvoor van 11 tot en met 28 maart 2014 verkiezingen plaatsvinden. Ik wil meedenken en meehelpen aan een toekomstbestendig pensioen voor zowel de huidige gepensioneerden, als ook voor de komende generaties.

Hierbij roep ik u dan ook op uw stem uit te brengen op mij, Jacqueline van Langeraad, lijsttrekker van de CMHF-fractie voor de actieve deelnemers.

Jacqueline van Langeraad

¹ Bron: Memorie van toelichting Algemene ouderdomsverzekering

² Bron: Nationaal Kompas Volksgezondheid, versie 4.14, 12 december 2013

³ Bron: ABP website en opleiding SPO DNR/WGR 2013